

- Voorstel aan** : Gemeenteraad van 30 september 2013
- Door tussenkomst van** : Raadscommissie van 17 september 2013
- Nummer** :
- Onderwerp** : Verordeningen Fraudewet (WWB/IOAW/IOAZ en bestuurlijke boete bij recidive)
- Bijlage(n)** : 1. Maatregelenverordening WWB 2013
2. Maatregelenverordening IOAW en IOAZ 2013
3. Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2013
- Samenvatting** : Met de inwerkingtreding van de Wet aanscherping handhaving- en sanctiebeleid SZW-wetgeving (ook wel genoemd: Fraudewet) per 1 januari 2013 wil de regering harder optreden tegen fraude. De gemeente wordt verplicht een boete op te leggen als er sprake is van schending van de inlichtingenplicht. Als gevolg hiervan moeten de maatregelenverordeningen WWB, IOAW en IOAZ gewijzigd worden vastgesteld. Daarnaast moet de gemeente bij verordening regels stellen over de bevoegdheid de beslagvrije voet tijdelijk buiten werking te stellen bij verrekening van de bestuurlijke boete wegens een herhaaldelijke schending van de inlichtingenplicht (recidive).
- Voorgestelde beslissing** : 1. Maatregelenverordening WWB 2013 vaststellen met ingang van 1 oktober 2013 en met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2013 laten ingaan.
2. Maatregelenverordening IOAW en IOAZ 2013 vaststellen met ingang van 1 oktober 2013 en met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2013 laten ingaan.
3. Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2013 vaststellen met ingang van 1 oktober 2013 en met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2013 laten ingaan.
4. Intrekken oude maatregelenverordeningen WWB, IOAW en IOAZ.

Aanleiding

Per 1 januari 2013 is de 'Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving' (Fraudewet) in werking getreden. Deze wet omvat wijzigingen in de sociale zekerheids-wetten, waaronder de door de gemeente uit te voeren Wet werk en bijstand (WWB), Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ). Het doel van de wet is harmonisatie en aanscherping van de sanctiemogelijkheden, opdat het draagvlak voor de sociale zekerheid blijft en fraude met kracht wordt bestreden. Kern van het wetsvoorstel is de introductie van de verplichting een boete op te leggen bij schending van de inlichtingenplicht en de verplichting tot terugvordering van ten onrechte of tot een te hoog bedrag ontvangen bijstand als gevolg van schending van die inlichtingenplicht. Uit deze wetgeving komt voort dat de gemeenteraad een Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive dient vast te stellen en dat de Maatregelenverordening WWB en de Maatregelenverordening IOAW en IOAZ moeten worden gewijzigd.

De beleidsruimte voor de gemeente uit genoemde wet is maar beperkt. Fraude wordt uitgelegd als een verwijtbare schending van de inlichtingenplicht. Sprake van uitkeringsfraude is er wanneer de verwijtbare overtreding van de inlichtingenplicht leidt tot een verplichting de uitkering terug te betalen. Ook als het verzwijgen van relevante informatie niet heeft geleid tot teveel of ten onrechte betaalde uitkering, de zogenaamde nulfraude, worden daar consequenties aan verbonden.

Vanaf 1 januari 2013 is ook de Wet huisbezoeken van kracht. Hierin is opgenomen dat wanneer na verificatie van de gegevens (uit het GBA en van de cliënt zelf) gerede twijfels blijven bestaan over de leefsituatie van de cliënt, hij ook nagevraagd te zijn nadere informatie aan te leveren en een huisbezoek weigert, dit gevolgen kan hebben voor de hoogte van zijn uitkering.

Argumenten

Doelstelling van de Fraudewet

Het huidige sanctiestelsel heeft naar het oordeel van de regering onvoldoende ontmoedigende werking op de categorie doelbewuste en calculerende fraudeurs. De regering neemt hier geen genoegen mee en staat met deze wet een strenger regime voor. Daarin betalen uitkeringsontvangers die frauderen teveel of ten onrechte ontvangen uitkering helemaal terug, ongeacht de hoogte daarvan. Bij fraude betalen ze daar bovenop als straf een substantiële geldboete. Dit ter versterking van de naleving en handhaving en bestrijding van misbruik en fraude. Hogere straffen en het hard aanpakken van recidivisten moet mensen ervan weerhouden in de verleiding te komen de regels te overtreden. Bij uitkeringsfraude wordt bij de eerste overtreding naast de terugvordering een boete opgelegd, die in beginsel even hoog is als het ten onrechte genoten voordeel. Bij recidive legt de gemeente naast de terugvordering een boete op van 150 procent van het benadelingsbedrag. Deze tweede (recidive)boete wordt volledig verrekend met de (toekomstige) uitkering waarbij de verrekening plaatsvindt over de beslagvrije voet, totdat de boete is afbetaald. In alle gevallen waarin beslag wordt gelegd op (of wordt verrekend met) algemene bijstand of een ander periodiek inkomen als bedoeld in artikel 475c Wetboek van Rechtsvordering (Rv), moet de beslagvrije voet in acht worden genomen. Dit betekent dat de betrokkene altijd over een inkomen blijft beschikken ter hoogte van de beslagvrije voet. De beslagvrije voet bedraagt in beginsel 90% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm.

Dat wil zeggen dat er in principe slechts op 10% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm beslag kan worden gelegd of kan worden verrekend.

Waar ingeval van een recidiveboete bij andere uitkeringen de beslagvrije voet volledig buiten beschouwing wordt gelaten, is een uitzondering hierop het vangnet van de bijstand. Daar kan bij recidive de beslagvrije voet ten hoogste drie maanden buiten werking gesteld worden. Gemeenten hebben de mogelijkheid zelf te bepalen hoe ze gedurende deze periode met de beslagvrije voet willen omgaan. In deze verordening is gekozen voor een middenweg. Enerzijds is uiting gegeven aan het uitgangspunt dat fraude niet mag lonen, anderzijds is rekening gehouden met de zorgplicht van de gemeente. Bovendien is aansluiting gezocht bij de normering die tot op heden in veel gemeentelijke afstemmingsverordeningen wordt gehanteerd voor recidive. Wanneer het vermogen van de cliënt meer dan driemaal de voor hem geldende maandnorm betreft wordt gedurende drie maanden de bijstandsuitkering voor 100% verrekend,

In plaats van het opleggen van een maatregel moet nu bij schending van de inlichtingenplicht een wettelijke boete worden opgelegd. Het college heeft niet langer de mogelijkheid om zelf invulling te geven aan het sanctiebeleid bij het niet nakomen van de inlichtingenplicht. In de maatregelenverordeningen hebben wij dan ook de artikelen over het niet nakomen van de inlichtingenplicht laten vervallen.

Tot januari 2013 was het college bevoegd om ten onrechte of teveel ontvangen uitkeringen in verband met het schenden van de inlichtingenplicht terug te vorderen. Vanaf 1 januari 2013 zijn wij dat verplicht. In de WWB, IOAW en IOAZ is nu strikt omschreven in welke situaties daarvan kan worden afgeweken:

1. De cliënt heeft gedurende tien jaar volledig aan zijn betalingsverplichtingen voldaan.
2. De cliënt heeft niet volledig aan zijn betalingsverplichtingen voldaan, maar voldoet het achterstallige bedrag alsnog (inclusief de wettelijke rente en invorderingskosten).
3. Er is gedurende tien jaar geen betaling geweest en het is ook niet aannemelijk dat die nog verricht gaat worden.
4. De cliënt lost een bedrag van 50% van de restsom in één keer af.
5. Er is sprake van dringende redenen.

Het college is verantwoordelijk voor het vaststellen van nadere regels hoe de uitvoering van de Fraudewet zal plaatsvinden. Deze nadere regels heeft het college inmiddels vastgesteld in het 'debiteurenplan 2013, boete en huisbezoeken'.

Wet huisbezoeken

Registratie zoals in de gemeentelijke basisadministratie was volgens de kabinetten Rutte 1 en Rutte 2 onvoldoende om vast te stellen of iemand fraudeert. Huisbezoeken aan cliënten met een WWB-, IOAW- of IOAZ-uitkering werden door het kabinet noodzakelijk geacht. Huisbezoeken konden tot 1 januari 2013 door cliënten worden geweigerd als de gemeente niet kon aantonen dat er gerede twijfel bestond over de juistheid van de door de cliënt verstrekte informatie. De gemeente had dat niet altijd.

Met de per 1 januari 2013 in werking getreden Wet huisbezoeken wil het kabinet bereiken dat de eis van gerede twijfel aan de juistheid van de door de klant verstrekte informatie niet meer nodig is, om er rechtsgevolgen aan te kunnen verbinden.

Vanaf 1 januari 2013 geldt dat als er na verificatie van de beschikbare informatie onduidelijkheid blijft bestaan, de cliënt vervolgens een huisbezoek weigert en ook niet op een andere manier aantoont dat zijn leefsituatie is zoals door hem aangegeven, dit gevolgen heeft voor het recht op, of de hoogte van de uitkering.

Er is een verschil in consequentie voor de uitkering tussen het niet aantonen van de leefvorm (alleenstaand of alleenstaande ouder?) en het niet aantonen van de woonsituatie (woont de cliënt feitelijk op het aangegeven adres?). Weigert de cliënt de leefvorm aan te tonen door het huisbezoek toe te staan, dan is dat een rechtsgrond voor het lager vaststellen van de basisnorm en/of weigering en/of beëindiging van de toeslag.

De cliënt houdt slechts recht op bijstand ter hoogte van de helft van de gehuwdennorm. Wordt door weigering de feitelijke woonsituatie niet aangetoond, dan wordt de uitbetaling van de bijstand opgeschort. De cliënt wordt binnen een door het college gestelde termijn in de gelegenheid gesteld om op andere wijze aan te tonen dat zijn feitelijke woonadres overeenstemt met het verstrekte adres. De uitkering wordt pas hervat als dat is gebeurd.

In het 'Debiteurenplan 2013, boete en huisbezoeken' hebben wij nadere regels omtrent het huisbezoeken opgesteld.

Maatregelenverordeningen

Naast het aanpassen van de maatregelenverordeningen in verband met de Fraudewet zijn nog een aantal veranderingen doorgevoerd. Deze komen voort uit de veranderingen die zich in de afgelopen jaren binnen de WWB en uitvoering hebben voorgedaan. Zo is het niet of onvoldoende naar vermogen verrichten van door ons college opgedragen onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden als maatregelwaardig gedrag opgenomen (artikel 10, tweede lid, onder g en h).

Is een lid toegevoegd waarin wordt aangegeven dat wanneer cliënt andere dan genoemde gedragingen verricht dan die in de verordening worden genoemd er een maatregel kan worden genomen (artikel 55 van de WWB).

En zijn de wijzigingen die uw raad in verordening tijdelijke regels WWB van 30 januari 2012 zijn vastgelegd en die betrekking hadden op de maatregelenverordeningen nu in de deze verordeningen opgenomen (onder andere het invoeren van een vierde categorie voor maatregelwaardig gedrag, artikel 10, vierde lid).

Aanpak

Met het vaststellen van de verordeningen wordt voldaan aan de wettelijke eisen met betrekking tot de Fraudewet, waar de gemeenteraad een verordening ter zake dient vast te stellen. Het is aan het college om verdere uitvoering te geven aan deze verordening. Inmiddels hebben wij daarvoor beleidsregels in het "Debiteurenplan 2013, boete en huisbezoeken" vastgelegd.

Beoogd Effect

De Fraudewet beoogt fraude verder in te dammen en gebruikers af te schrikken hun inlichtingenplicht te schenden.

Bij het formuleren van de Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive die door uw raad moet worden vastgesteld, hebben we optimaal gebruik gemaakt van de door de wetgever geboden ruimte. Daarbij is gekozen voor een middenweg. Enerzijds is uiting gegeven aan het uitgangspunt dat fraude niet mag lonen, anderzijds is rekening gehouden met de zorgplicht van gemeenten.

Draagvlak

Het draagvlak voor het sociale zekerheidsstelsel is belangrijk. Met de aanpak die uit de de Fraudewet voortvloeit wordt beoogd dit draagvlak te versterken. Fraudeurs worden namelijk aangepakt en krijgen naast het terugbetalen van de ten onrechte verkregen uitkering ook nog een boete. Tevens is bepaald dat terugbetaling van de ten onrechte verkregen uitkering volledig dient te geschieden en dat de gemeente (het college) daarin een zeer beperkte vrijheid van handelen heeft.

Communicatie

Na vaststelling van de voorliggende verordeningen zullen deze worden gepubliceerd.

Haren, 26 augustus 2013

burgemeester en wethouders,

mr. M.P. de Wilde,
secretaris

J.G. Vlietstra,
burgemeester